

Dyplomatyczny Obieżyświat. Odcinek 18: KURDYSTAN

2022-01-10

Wraz z nowym rokiem zbliża się ku końcowi cykl „Dyplomatyczny Obieżyświat”. W jego przedostatnim odcinku przedstawiamy mniej typową - gdyż nie będącą konsulatem - placówkę zagraniczną działającą w naszym mieście. Poznajcie bliżej Przedstawicielstwo Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce, reprezentujące iracki Kurdystan - krainę o trudnej historii i wspaniałej kulturze.

K - jak konsulat

Formalnym początkiem działalności kurdyjskiej placówki w Krakowie (Przedstawicielstwa Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce) był 25 grudnia 2004 roku, gdy premier Regionu Kurdystanu Nechirvan Barzani mianował Ziyada Raoofa Pełnomocnikiem Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce. Uroczyste otwarcie placówki z siedzibą na Rynku Głównym 39/8 odbyło się w marcu 2005 roku. Wzięli w nim udział przedstawiciele władz województwa, korpus dyplomatyczny, krakowskie środowisko akademickie oraz polscy przyjaciele spraw kurdyjskich. Przedstawicielstwo Kurdystanu w Polsce - podobnie jak w 12 innych krajach i w Brukseli, przy Unii Europejskiej - działa zgodnie z iracką konstytucją przyznającą Regionowi Kurdystanu prawo do posiadania zagranicznych placówek.

W ciągu siedemnastu lat istnienia Przedstawicielstwo doprowadziło do zbudowania między Polską i Regionem Kurdystanu relacji bilateralnych na wielu płaszczyznach: politycznej, gospodarczej, naukowej i kulturalnej. Kraków i Małopolska jest jednym z głównych centrów polsko-kurdyjskiej współpracy. Od 2011 roku województwo małopolskie jest związane z Regionem Kurdystanu umową o współpracy. W 2004 roku Uniwersytet Jagielloński podpisał umowy z trzema kurdyjskimi uniwersytetami: Uniwersytetem Salahaddin w Erbilu, Uniwersytetem w Suleimaniji oraz Uniwersytetem w Duhoku. Kraków był także miejscem organizacji wielu ważnych wydarzeń naukowo-kulturalnych, takich jak Festiwal Kultury Kurdyjskiej (2003), Kurdyjski Miesiąc w Krakowie (2014) czy coroczne obchody święta Newroz - kurdyjskiego nowego roku.

R - jak rys historyczny

Kurdowie to lud pochodzenia indoeuropejskiego. Kurdystan podzielony jest między cztery państwa: Turcję (Kurdystan północny - *Bakur*), Irak (Kurdystan południowy - *Baszur*), Iran (Kurdystan wschodni - *Rożhalat*) oraz Syrię (Kurdystan zachodni - *Rożawa*). Istniejący dziś podział Kurdystanu to rezultat przemian politycznych, które zaszły na Bliskim Wschodzie na początku XX wieku: francusko-brytyjskiego traktatu Sykes-Picot z 1915 roku oraz porozumień z Sevres i z Lozanny zawartych między Turcją a zwycięską koalicją z I wojny światowej.

Kurdowie nigdy nie pogodzili się z rozbiorem Kurdystanu. Na przestrzeni stu lat, we wszystkich jego częściach wielokrotnie dochodziło do powstań. Obecnie najszerszą autonomią ze wszystkich części cieszy się iracki Kurdystan. W 1992 roku doszło do powstania Regionu Kurdystanu, w którym Kurdowie przeprowadzili demokratyczne wybory. Po obaleniu Saddama Husajna, na mocy przyjętej w 2005 roku konstytucji, Irak stał się państwem federacyjnym, a Region Kurdystanu - regionem federalnym o szerokich uprawnieniach.

Pierwsze lata w nowym Iraku były dla Regionu Kurdystanu czasem ekonomicznej prosperity, gdy stał się on najbardziej stabilną częścią kraju. W 2014 roku Irak zaatakowało tzw. Państwo Islamskie (ISIS). Kurdyjscy Peszmergowie powstrzymali wówczas atak terrorystów na Region Kurdystanu, a jego władze udzieliły schronienia dwóm milionom uchodźców.

25 września 2017 roku w Regionie Kurdystanu doszło do referendum niepodległościowego. Za samostanowieniem opowiedziało się 92,73% głosujących. Irackie wojsko i szyickie milicje odpowiedziały zbrojną agresją. Peszmergowie odparli atak, a po interwencji dyplomatycznej Zachodu wznowiono dialog między władzami Kurdystanu i rządem centralnym Iraku w Bagdadzie. Za obecnego premiera Iraku Mustafy Al-Kazimiego wzajemne relacje Iraku i Kurdystanu polepszyły się. W roku 2021 iracki Kurdystan zaczął wychodzić z kryzysu spowodowanego wojną z ISIS, napływem uchodźców, a potem pandemią.

A - jak atrakcje turystyczne

Rozwój sektora turystycznego to jeden z priorytetów władz irackiego Kurdystanu. Region Kurdystanu ma niewielką powierzchnię (nieco ponad 40 tys. kilometrów kwadratowych), ale charakteryzuje się różnorodnością krajobrazową i klimatyczną: od gorących i pustynnych równin, przez kaniony, jeziora, wodospady, pełne roślinności wyżyny, po śnieżne góry. Dzięki temu w lecie występują tu bardziej przyjemne temperatury niż w pozostałych częściach Iraku.

Najsłynniejszym zabytkiem Regionu Kurdystanu jest Cytadela w Erbilu, znana jako jedno z najdłużej nieprzerwanie zamieszkałych miejsc na świecie - od około 6 tys. lat! W czerwcu 2014 roku została ona wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jako pierwszy zabytek w Regionie Kurdystanu. W Erbilu - stolicy Regionu Kurdystanu - turyści chętnie odwiedzają też położony u stóp Cytadeli bazar Qaysari.

Jeszcze starsze pamiątki historyczne odkryto w Jaskini Shanidar, położonej 100 km na północ od Erbilu. Odnaleziono tam szczątki człowieka neandertalskiego datowane są na 45-60 tys. lat p.n.e.

Słynnym zabytkiem architektonicznym Kurdystanu jest także most Delal w mieście Zakho, zbudowany w czasach imperium rzymskiego.

Świadectwem trudnej historii Kurdów jest z kolei miasto Halabdża, gdzie znajduje się muzeum poświęcone ofiarom bombardowania chemicznego w marcu 1988 roku i cmentarz poległych.

W górach Regionu Kurdystanu znajdują się popularne uzdrowiska Szaklawia i Bekhal, znane z wodospadów i bogatej zieleni. Są one tłumnie odwiedzane zwłaszcza w czasie gorącego lata. W wysokich górach Kurdystanu (najwyższe szczyty sięgają tu ponad 3600 m n.p.m.) znajdują się ośrodki narciarskie - najpopularniejszy na górze Korek.

K - jak kultura i kuchnia

Dla kurdyjskiego narodu, który wciąż walczy o niepodległość będąc podzielonym pomiędzy cztery kraje, pielęgnowanie kultury jest niezwykle ważne. Wśród najważniejszych elementów kurdyjskiej kultury należy wyróżnić: strój, taniec, przywiązanie do narodowych barw (kurdyjska flaga składa się z czerwonego, białego i zielonego pasa z żółtym słońcem pośrodku) i do kurdyjskich świąt. Najważniejsze z nich to Newroz - kurdyjski nowy rok, przypadający w równonoc wiosenną.

Niezależnie od przywiązania do własnej kultury, Region Kurdystanu szczyli się mozaiką religijno-etniczną, która - w przeciwieństwie do wielu innych krajów Bliskiego Wschodu - rozwija się bez zakłóceń. Przez wieki wspólnie żyli tu muzułmanie, chrześcijanie, żydzi i zaratusztrianie. Obecnie populacja chrześcijan w Kurdystanie dodatkowo wzrasta, gdyż przenoszą się tu z innych części Iraku, gdzie doznawali prześladowań. W Kurdystanie najliczniej zamieszkują oni dzielnicę Erbilu Ankawa, gdzie znajdują kościoły i katolicki uniwersytet (otwarty też na studentów innych wyznań). Z kolei w miejscowości Lalish w Kurdystanie irackim znajduje się najważniejsze centrum religijne Jezydów.

Kurdowie słyną z zamiłowania do celebrowania wspólnych posiłków. W kuchni kurdyjskiej podaje się dużo warzyw, najczęściej w formie duszonej, stanowią one także dodatek do ryżu lub kaszy perłowej.

Najważniejsze potrawy kurdyjskiej kuchni to:

- **Dolma:** potrawa podobna do polskich gołąbków. Farsz z ryżu i mięsa najczęściej zawija się w liście winogron, do tego podawane są duszone warzywa, m.in. papryka, cebula, ogórek, cukinia i bakłażan.
- **Bryani:** potrawa podobna do *risotto*. Jej bazą jest ryż, do którego dodaje się mięso (zwykle jagnięcina lub drób), warzywa, ziemniaki, marchewkę, rodzynki i migdały.
- **Kubba:** mięso mielone z przyprawami i rodzynkami, otoczone ciastem z gotowanego ryżu lub kaszy, z curry i innymi przyprawami.

Tradycyjne napoje to herbata i *Mastaw* (w Polsce znane jako *Ayran*), czyli kefir z owczego mleka, posolony i rozrzedzony wodą. *Mastaw* podaje się od obiadu, a herbatę zazwyczaj do słodczy, najczęściej *Baklawy*. W Kurdystanie spożywa się także dużo owoców; wyjątkowy smak mają uprawiane lokalnie granaty, popularne są też figi, arbuzy i melony.

O - jak osiągnięcia naukowe i gospodarcze

Szczególnym powodem do dumy są zmiany jaki zaszły w Regionie Kurdystanu od czasu jego utworzenia w 1992 roku. Wówczas jeszcze zmagał się on z biedą spowodowaną podwójnym embargiem (Iraku na Kurdystan i społeczności międzynarodowej na Irak), zniszczeniami po operacji Anfal (5 tys. miejscowości zostało wówczas zrównanych z ziemią), a także niskim

poziomem edukacji. Mimo tych przeszkód Region Kurdystan szybko stał się najbardziej stabilną częścią Iraku. W czasie interwencji zbrojnej zakończonej obaleniem dyktatury Saddama Husajna w 2003 roku w Kurdystanie utworzono strefę okupacyjną, gdzie nie zginął żaden zagraniczny żołnierz. Uregulowanie statusu Regionu Kurdystanu w 2005 roku pozwoliło na jego spektakularny rozwój gospodarczy, w wyniku którego stał się on najbardziej zamożną częścią Iraku. Rozwija się wówczas transport, przemysł, budownictwo, turystyka i nauka. Do końca lat 90. XX wieku w Kurdystanie były tylko 3 uniwersytety, obecnie działa ich ponad 30.

Ważną rolę w rozwoju kurdyjskiej nauki odegrał Kraków. Uniwersytet Jagielloński był pierwszym polskim uniwersytetem, który zawarł umowę o współpracy z uczelniami z Regionu Kurdystanu. Zakładała ona m.in. przyjazd na stypendium grupy młodych naukowców z trzech kurdyjskich uczelni. Nie tylko z powodzeniem ukończyli oni studia magisterskie i doktoranckie na UJ, ale stali się też ambasadorami kurdyjskiej kultury w Polsce. Po ukończeniu studiów wrócili oni do Kurdystanu, gdzie piastują ważne stanowiska w rządzie i na uniwersytetach. Dzięki nim rośnie wśród młodych Kurdów popularność Polski jako miejsca podejmowania studiów.

W - warto wiedzieć

- W czasie drugiej wojny światowej, w latach 1942-1943, na terenie Kurdystanu stacjonowały garnizony Armii Polskiej na Wschodzie. Śladem tej obecności jest polski cmentarz w mieście Khanakin. Nawiązane wówczas kontakty miały także wpływ na współczesną sztukę iracką i kurdyjską.
- Według większości badaczy Kurdowie są potomkami starożytnych Medów. Język kurdyjski należy do rodziny języków indoeuropejskich, w związku z tym ma pewne podobieństwa do języka polskiego! Niemal identycznie w obu językach brzmią na przykład takie słowa jak „brat”, „żona”, liczby „pięć” i „sześć”.

© Artykuł przekazany przez Przedstawicielstwo Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce.
Źródła zdjęć: KRG Board of Tourism oraz archiwum Przedstawicielstwa Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce.

Wszystkie odcinki cyklu *Dyplomatyczny Obieżyświat* znajdziecie [TUTAJ](#)